

Mini-dossier Waterkwaliteit: provincies

Werken aan het halen van de KRW-doelen

Op het gebied van waterkwaliteit blijven de provincies werken aan het behalen van de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) in 2027. De grootste uitdagingen zijn de meststoffen en resten van gewasbeschermingsmiddelen, afkomstig vanuit de landbouw. Maar de waterkwaliteit van het oppervlakte- en grondwater kent ook nieuwe(re) uitdagingen, zoals opkomende stoffen, PFAS, microplastics en medicijnresten.

Jeannette Baljeu, gedeputeerde Provincie Zuid-Holland.

Provincie Zuid-Holland: 'Helder beleid nodig voor opkomende stoffen'

Jeannette Baljeu heeft als gedeputeerde in Zuid-Holland waterkwaliteit in haar portefeuille. Wat zijn volgens haar de grootste uitdagingen voor de provincies in de komende jaren?

Baljeu: 'Onze inzet is de komende jaren echt gericht op het behalen van de KRW-doelen. Dat kunnen we als provincie niet alleen, daarvoor hebben we de steun nodig van alle partijen die met hun handelen de waterkwaliteit beïnvloeden, dus niet alleen de watersector zelf. Als eerste gaat het daarbij om het Rijk, als systeemverantwoordelijke, en natuurlijk de waterschappen en de drinkwaterbedrijven. Maar ook de landbouw, de industrie en de inwoners van ons gebied hebben hierbij een rol te spelen.'

Gezamenlijke uitdaging

'Dé uitdaging in de komende jaren is voor ons om samen de waterkwaliteit van het oppervlaktewater in het algemeen goed te krijgen en te houden. Voor Zuid-Holland is oppervlaktewater een zeer belangrijke bron voor de productie van drinkwater, rechtstreeks of via infiltratie in rivieroeveren. Ook hebben we een zoetwatervoorraad in de duinen. Verder is een goede oppervlaktewaterkwaliteit natuurlijk ook van belang voor de recreatie, als zwem- of viswater, en voor de landbouw.'

Herziening EU-richtlijnen

'Er zijn momenteel verschillende relevante ontwikkelingen in Europa, zoals de normstelling voor opkomende stoffen, PFAS en medicijnresten, en aanscherping van diverse bestaande emissierichtlijnen, waaronder die voor stedelijk afvalwater, duurzaam gebruik gewasbeschermingsmiddelen, en industriële emissies. Dat is wel de rode draad in alle waterdossiers: er zijn veel verantwoordelijke partijen en veel belangen die in balans moeten worden gebracht.'

Samenhang met klimaatadaptatie

'Bij de afweging tussen de belangen van de energietransitie, de klimaatadaptatie en de drinkwatervoorziening heeft die laatste een

'INZET ECHT GERICHT OP
BEHALEN KRW-DOELEN'

‘HERZIENING DIVERSE EUROPESE RICHTLIJNEN VAN BELANG VOOR WATERKWALITEIT’

hoge prioriteit gekregen. In Zuid-Holland hebben wij te maken met veel aanvragen voor vergunningen voor geothermie, vooral in de stedelijke gebieden. Om de drinkwatervoorziening in onze provincie veilig te stellen, hebben wij een aantal gebieden uitgesloten voor geothermie. Zo is er een lange strook beschermd duingebied langs de kust, waar infiltratie van rivierwater in de duinen plaatsvindt en waar geen boringen naar aardwarmte mogen plaatsvinden. Dit geldt ook voor gebieden langs de rivieren waar bijvoorbeeld nieuwe ‘aanvullende strategische (zoetwater)voorraden’ worden beschermd. Deze gebieden zijn van belang om de drinkwatervoorziening in Zuid-Holland in de toekomst veilig te stellen.’

Zorgen over grote rivieren

‘Als provincie hebben wij via het Regionaal Bestuurlijk Overleg voor het Stroomgebied goed zicht op wat er in de grote rivieren speelt. Wij zijn voor onze drinkwatervoorziening met name afhankelijk van de Maas en Rijn. In de droge perioden zien wij het percentage vervuiling van het aangevoerde water stijgen, wat natuurlijk een probleem kan opleveren voor de drinkwaterzuivering. Hierbij is dus de herziening van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater en van de Richtlijn Industriële Emissies van groot belang.’

‘Ook leidt lage afvoer op de Maas en de Rijn tot het verder binnendringen van zout zeewater in het achterland. Dat betekent dat het kan voorkomen dat de inname van oppervlaktewater langs de rivieren in een lange droge periode tijdelijk gestopt moet worden vanwege het te hoge zoutgehalte. Dat is zorgelijk! Tegelijkertijd blijft de watervraag stijgen: in droge perioden, maar ook door de groei van de bevolking en de economie. We zullen dus moeten zorgen voor voldoende water van goede kwaliteit.’

Wat kan de provincie doen om te zorgen dat de waterkwaliteit verbetert?

Baljeu: ‘Vanwege de vele betrokken partijen is samenwerken, verbinden en relevante onderwerpen zoveel mogelijk op één tafel leggen essentieel om tot oplossingen te komen. Je zult de grote actuele vraagstukken dus integraal moeten benaderen, in samenhang.’

Integrale aanpak

‘Zo hebben wij in onze polders te maken met bodemdaling, wat gevolgen heeft voor de mogelijke functies in zo’n gebied. Wij bekijken dan hoe we vraagstukken aan elkaar kunnen koppelen, in dit geval bijvoorbeeld het verplaatsen van landbouwbedrijven gecombineerd met natuurontwikkeling en verbetering van de waterkwaliteit.’

‘Het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid gaat ook uit van zo’n integrale aanpak. Via onze Omgevingsdiensten en via vergunningverlening beschikken wij over een aantal bevoegdheden en middelen om hier gericht op te handelen. Het stikstof-dossier is ook een actueel voorbeeld, waarbij afstemming van de aanpak met het waterkwaliteitsbeleid erg belangrijk is vanwege de nutriëntenproblematiek: de fosfaat- en nitraatbelasting.’

‘WATERKWALITEIT HOOG OP DE AGENDA, PROVINCIAAL, NATIONAAL ÉN INTERNATIONAAL’

Welke rol ziet u weggelegd voor het Rijk?

Baljeu: ‘De kwaliteit van ons oppervlaktewater is rechtstreeks afhankelijk van hoe men daar in onze buurlanden mee omgaat. Het Rijk kan ons helpen bij de contacten met de bovenstroomse landen langs de grote rivieren. Voor de Rijn wordt er al heel lang samengewerkt via een internationale commissie, maar voor de Maas mag wel wat meer internationale ministeriële aandacht komen. Temeer omdat die rivier langzamerhand echt een knelpunt begint te worden, zowel vanuit kwalitatief als kwantitatief oogpunt. Dat zou de inzet moeten zijn van het Rijk in de onderhandelingen in de Europese Raad van milieuministers.’

Hoe kijkt u aan tegen het al dan niet halen van de KRW-doelen in 2027?

Baljeu: ‘Wij hebben als provincies gezegd: ‘We blijven streven naar het op tijd halen van de doelen’ en daar wordt stevig op ingezet. Tegelijkertijd zijn we ook afhankelijk van externe factoren waarop we weinig invloed hebben. De zeer uitgebreide toetsing van de KRW heeft als gevolg dat wanneer je op vrijwel alle onderwerpen ‘voldoende’ bent en op een paar ‘onvoldoende’, het totaalresultaat toch ‘onvoldoende’ is. Dan lijkt het dus alsof je niets hebt bereikt, maar in feite ben je dan misschien al heel ver gevorderd. We doen er alles aan, maar het blijft een lastige materie. De tijd zal het leren.’

Tussentijdse evaluatie in 2023

‘We hebben bestuurlijk afgesproken om halverwege de komende KRW-periode (in 2023) met de waterbeheerders te evalueren hoe het staat met de ontwikkeling van het doelbereik. Als dit onvoldoende op schema ligt, zullen we moeten bespreken met welk pakket aanvullende maatregelen dit alsnog gehaald kan worden.’

7e Nitraatactieprogramma

‘Belangrijk voor de waterkwaliteit is het 7e Nitraatactieprogramma, waarmee we ook wat rust in de landbouw willen creëren door lange-termijnafspraken, zonder nu meteen te moeten grijpen naar harde maatregelen. Mocht dit niet tot de gewenste resultaten leiden, dan kunnen we in het 8e actieprogramma strenger worden. De inzet is er en we zien dat we vooruitgang boeken. Maar het laaghangende fruit is nu wel geplukt, dus het gaat minder snel dan je misschien zou willen.’

Welke boodschap heeft u voor het nieuwe kabinet?

Baljeu: ‘We hebben in Nederland voldoende en schoon water heel lang als vanzelfsprekend gezien. Inmiddels lopen we op een aantal terreinen tegen de urgentie aan dat er echt iets moet gaan gebeuren om de kwaliteit en de kwantiteit van water voor nu en de toekomst veilig te stellen. Ik roep het kabinet op om deze problematiek centraal en integraal aan te vliegen, te zorgen voor samenhang met de andere actuele maatschappelijke dossiers en voor voldoende budget om de doelen te realiseren.’

‘Een van de belangrijkste dingen is dat er helder beleid komt over hoe we willen omgaan met de zorgwekkende opkomende chemische stoffen in ons milieu, zoals PFAS en GenX. Daarbij mag de regering het belang van voldoende en schoon water wat mij betreft wel wat centraler stellen.’

Provincie Groningen: 'Beschermingsbeleid is maatwerk'

Gedeputeerde Nienke Homan heeft in de provincie Groningen waterkwaliteit in haar portefeuille. Wat zijn volgens haar de grootste uitdagingen voor de provincies in de komende jaren?

Homan: 'Wij staan als overheid de komende jaren voor de uitdagende taak om een samenhangend antwoord te ontwikkelen voor de vraagstukken op het gebied van waterkwaliteit, klimaatadaptatie, droogte en drinkwater. Belangrijk daarbij is de bewustwording dat we ons in Nederland van oudsher in een luxe 'waterpositie' bevinden, met veel oppervlaktewater, voldoende neerslag in alle jaargetijden en goed drinkwater. Maar door allerlei ontwikkelingen is dat niet meer vanzelfsprekend: een groeiende watervraag, klimaatverandering en toenemende verontreinigingen bijvoorbeeld. Dat betekent dat we zuinig moeten omgaan met het water dat we hebben én moeten zorgen dat we de kwaliteitsdoelen uit de KRW eindelijk gaan halen.'

'Het besef van het belang van voldoende en schoon water is hier in Groningen redelijk ingedaald, denk ik, zeker sinds de droge zomers van de afgelopen jaren. Als provincie streven wij naar het integreren van het watervraagstuk in andere beleidsterreinen. Ook geven wij veel aandacht aan de rol van de provincie op dit gebied. Wij zien water als ordenend principe bij de inrichting van de openbare ruimte: de functies van een gebied volgen de beschikbaarheid van water en de risico's op wateroverlast – en niet andersom!'

Welke aandachtspunten zijn er specifiek op het gebied van de kwaliteit van de bronnen voor drinkwater: het oppervlakte- en grondwater?

Homan: 'We zullen veel zorgvuldiger moeten omgaan met ons oppervlakte- en grondwater. Dat betekent onder andere dat we nog meer moeten zorgen dat gewasbeschermingsmiddelen niet in het water terecht komen door afspoeling. Dit kan bijvoorbeeld door het inzetten van nieuwe technieken, die ervoor zorgen dat deze middelen preciezer en in kleinere hoeveelheden op de plek worden aangebracht waarvoor ze bedoeld zijn. Ook bij het terugdringen van medicijnresten in water zul je innovatieve technieken moeten inzetten om de verspreiding te beperken. We staan voor nieuwe uitdagingen, dus zullen we ook met nieuwe oplossingen moeten komen.'

Nienke Homan, gedeputeerde provincie Groningen.

'NIEUWE PROBLEMEN VRAGEN
OM NIEUWE OPLOSSINGEN'

'In Groningen zoeken we deze oplossingen op verschillende niveaus. Zo kijken we scherp naar de mogelijkheden om zuiniger om te gaan met drinkwater door dit niet meer voor laagwaardige toepassingen te gebruiken, zoals het koelen van datacenters. Daarnaast kijken we per gebied naar het meest passende beschermingsbeleid, dat is echt maatwerk.'

‘WATER ALS ORDENEND PRINCIPE

VOOR INRICHTING VAN FYSIEKE OMGEVING’

Rol van het Rijk

Homan vervolgt: ‘Maar we kunnen dat als provincie niet alleen, er ligt ook een taak voor het Rijk. Als we de KRW-doelen willen halen, zal het landelijke mestbeleid echt op de schop moeten. We hebben nog maar een paar jaar en nog een heel eind te gaan, dus hier zijn echt stevige maatregelen nodig! Met niets doen gaan we ‘2027’ niet halen! De voorzet is gegeven, het nieuwe kabinet zal de bal erin moeten trappen: water moet ook op nationaal niveau het leidende principe worden bij de inrichting van ons land.’

‘Water is van het grootste belang voor vrijwel alles: onze welvaart en welzijn worden er voor een groot deel door bepaald. De betrouwbare levering van goed drinkwater aan burgers en bedrijven is essentieel. Het gaat daarbij om de lange termijn. Niet voor niets hanteren we, als het om drinkwaterwinningen gaat, het adagium ‘Beschermen om te blijven’. We mogen trots zijn op hoe we in ons land omgaan met water, maar we kunnen niet ‘verwend’ achteroverleunen en denken dat alles maar vanzelf gaat.’

Iedereen moet helpen

‘De waterkwaliteitsproblemen hebben voor een groot deel met de landbouw te maken, maar ook medicijnresten en nieuwe chemische stoffen vormen een risico. Ook daar geldt dat we dit met z’n allen – overheid, burgers, bedrijven – moeten aanpakken. Als iedereen zijn of haar schouders eronder zet, komen we een heel eind. Want niemand wil de luxe van voldoende en schoon water kwijtraken, lijkt me. Iedereen moet voor zichzelf strenger worden

op het gebied van waterkwaliteit en de eigen bijdrage aan de oplossing van de problematiek.’

‘Zoals gezegd streeft de provincie Groningen op verschillende manieren naar kwaliteitsverbetering van het oppervlakte- en grondwater. Dat kan zijn door natuurontwikkeling, het hermeanderen van beken en waterlopen of het beter vasthouden en daardoor in de bodem op natuurlijke wijze filteren van water in ons gebied. Of door het terugdringen van de afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Waterkwaliteit loopt als een ‘blauwe draad’ door heel wat provinciale dossiers!’

Hoe kijkt u aan tegen het wel of niet halen van de KRW-doelen?

Homan: ‘Ik vind dat we alles op alles moeten zetten om de doelen alsnog te halen. Daarbij is aanscherping van het mestbeleid het meest urgent. Hoe langer we wachten met maatregelen nemen, des te strenger moeten de maatregelen uiteindelijk worden om de doelen nog te halen. Ook het beleid en het toezicht rondom de opkomende chemische stoffen zoals PFAS moet strenger, zowel op het gebied van toelating als van lozingen.’

Welke boodschap heeft u voor het nieuwe kabinet?

Homan: ‘Heel simpel: durf nu door te pakken om ons water voor de toekomstige generaties te beschermen! Het belang van voldoende schoon water voor alle toepassingen rechtvaardigt stevig ingrijpen. Verdroging, extreme neerslagpieken en verzilting zijn onderdeel van de grotere klimaatproblematiek en vragen dus om nieuwe, integrale klimaatadaptieve oplossingen. Het IPCC-rapport, dat deze zomer is verschenen, laat zien dat de uitdagingen groot zijn en we samen alle zeilen bij moeten zetten.’

‘MET NIETS DOEN GAAN WE DE KRW-DOELEN NIET HALEN!’

